Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Muistio

12.10.2023

VN/15624/2023
VN/15624/2023-MMM-3

Maatalousjaosto 13.10.2023

HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Asiantuntijalausuntona koskien hallituksen esitystä 41/2023 vp eduskunnalle vuoden 2024 talousarvioksi esitän pääluokan 30 maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala osalta talousarvion yleisperusteluiden ja JTS-perusteluiden pohjalta seuraavaa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,65 mrd. euroa, jossa on vähennystä 16,2 milj. euroa verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Määrärahoissa on otettu huomioon hallitusohjelman mukaiset hallinnonalalle kohdistetut menosopeutukset (ks. liite HO 2023 –säästöistä).

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat kasvavat 4,1 milj. eurolla 144,6 milj. euroon edellisen vuoden talousarvioon verrattuna, mikä johtuu suurimmaksi osaksi palkkauksen tarkistuksista sekä REPowerEU-ohjelman T&K-rahoituksesta.

Maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalous

Maaseudun kehittämisen (luku 10) sekä maa- ja elintarviketalouden (luku 20) määrärahoista pääosa liittyy vuonna 2023 käynnistyneeseen Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon Manner-Suomessa. Toimenpiteiden määrärahat on budjetoitu CAP-suunnitelman rahoitussuunnitelman mukaisesti. CAP-suunnitelman päätavoitteita ovat aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus sekä uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen.

Maaseudun kehittämisen määrärahat kasvavat 40,0 milj. eurolla 484,8 milj. euroon. Muutos johtuu pääosin tuki- ja korvausjärjestelmien määrärahojen muutoksista sekä korkojen noususta johtuvasta maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuen kasvaneesta tarpeesta. Maaseudun kehittämisen tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestävällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan mm. maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat vähenevät 23,7 milj. eurolla 1,77 mrd. euroon edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin turvepeltojen ilmastotoimien kertaluonteisen määrärahan päättymisestä. Luvun määrärahoin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävää ja kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Maa- ja metsätalousministeriö

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

Luonnonvaratalous ja Metsähallitus

Luonnonvaratalouden ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat vähenevät 41,5 milj. eurolla 195,8 milj. euroon vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vähennykset johtuvat pääosin hallitusohjelman mukaisista sopeutustoimista, EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksen päättymisestä sekä muiden määräaikaisten rahoitusten päättymisestä.

Luonnonvaratalouden muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvara-asiat. Luonnonvaratalouden tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Määrärahoilla turvataan huoltovarmuutta, korvataan uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä, luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalle kilpailukykyiselle yritystoiminnalle, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla

Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Luvun määrärahat kasvavat 4,8 milj. eurolla 53,0 milj. euroon edellisen vuoden talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin huoneistotietojärjestelmän rahoituksesta ja palkkausten tarkistuksista. Maaomaisuuteen, osakehuoneistoihin ja peruspaikkatietoihin liittyvät tehtävät ja palvelut turvaavat osaltaan omistusta ja kansallista vakuusjärjestelmää sekä palvelevat digitalisoituvan yhteiskunnan tietotarpeita. Paikantamisen perustan ylläpidolla ja kehittämisellä turvataan paikkatietojen hyödyntämistä koko yhteiskunnassa. Toimintamenot sisältävät EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmasta rahoitettavan huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen kehittämisen.

Talousarvion ja kehyskauden linjaukset

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin 2,6 mrd. euroa vuosittain. Pääosa eli n. 90 % maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden määrärahoista liittyy vuoden 2023 alusta käyttöön otettuun Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman REPowerEU-lukuun liittyen lisätään Luonnonvarakeskukselle yhteensä 3,0 milj. euroa puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-hankkeeseen.

Saaristomeriohjelman toteuttamiseen sekä biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien vauhdittamiseen lisätään 0,6 milj. euroa vuodessa.

Valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentamiseen kohdennetaan 1,0 milj. euroa vuosille 2024—2027 ja kunnossapitoon 0,3 milj. euroa vuosittain.

Hallitusohjelman toimeenpanoon liittyen on lisätty 4,0 milj. euroa vuodelle 2024 elintarvikemarkkinatoimiin, kuten maataloustuotteiden kustannusindeksien tilastoinnin parantamiseen. Vuodesta 2025 lukien nuoren viljelijän aloitustuen vuotuisen yrittäjätulovaatimuksen kevennykseen sekä elintarvikemarkkinatoimiin on lisätty yhteensä 3,5 milj. euroa. Lisäksi selvitetään ruokapaneelin perustamista.

Ruokaviraston toiminnan vahvistamiseen osoitetaan 5,0 milj. euroa vuodelle 2024 sekä keskimäärin 3,3 milj. euroa vuosille 2025—2027.

Lisäksi vapaaehtoisen suojelun METSO-, HELMI- ja NOUSU-ohjelmia jatketaan ja kehitetään 6,0 milj. euron vuosittaisella määrärahalla.

Hallitusohjelman mukaisesti Maatilatalouden kehittämisrahastosta (Makera) myönnettävät avustukset siirretään valtiontalouden kehysjärjestelmän piiriin. Vuosina 2024—2027 Makeran avustusten arvioidaan olevan 10—11 milj. euroa vuosittain.

Hallinnonalan haasteet ja kipupisteet

Säästötoimenpiteiden toteuttaminen

Julkisen talouden vahvistaminen tarkoittaa mittavien säästötoimenpiteiden toteuttamista myös maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Toimenpiteet liittyvät mm. maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustuksiin, alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen, luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen ja puuntuotannon kestävyyden turvaamisen tukeen. Osa tuleville vuosille kohdentuvista sopeuttamistoimenpiteistä on sellaisia, jotka vaativat jatkovalmistelua (maaseudun kehittämiseen kohdistuvat säästöt, KEMERA/METKA-toimenpiteet). Valtiontalouden menoja vähentäviä toimia lisätään hallinnonalalla vaiheittain siten, että kehyskauden lopulla 2027 kokonaissäästöjen vuotuinen määrä ns. substanssimomenteilla on yhteensä 80,0 milj. euroa. Ensi vuoden talousarviossa kokonaisvaikutukset ovat 20,0 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisten säästöjen kooste on muistion liitteenä.

Hallintoon täysimääräisesti vuodesta 2027 kohdistuva 18,1 milj. euron toimintamenosäästö vastaa 8 %:n osuutta nykyisistä hallinnonalan toimintamäärärahoista. Tämän osalta laaditaan ensi vuoden alkuun mennessä hallinnonalan alustava tuottavuusohjelma. Vähäisissä määrin säästöjä ennakoidaan saatavan toimitilojen käytön tehostamisen ja paperipostin vähentämisen myötä. Säästöjen painopiste tulee olemaan toiminnan kehittämisessä, rakenteellisissa toimissa, tulojen lisäämissä sekä toiminnan priorisoinnissa. Hallintoon kohdistuva leikkaus joudutaan toteuttamaan tilanteessa, jossa hallinnonalan virastojen ja laitosten talouteen on jo tunnistettu noin 20 milj. euron sopeutustarve. Lisäksi tulee huomioida hallitusohjelmasta aiheutuvat tavoitteet, jotka kehyssäännön mukaisesti toteutetaan pääosin ilman erillisrahoitusta.

Eläintautivalmiuden kehittäminen

Akuutti eläintautilanne (lintuinfluenssa) ja eläintautiuhat (mm. afrikkalainen sikarutto) huomioiden olisi perusteltua vahvistaa Ruokaviraston eläintautien torjuntavalmiuksia. Lisärahoitustarve on 1,0 milj. euroa vuodessa. Eläintautivalmiuden kehittämisellä tuetaan hallitusohjelman tavoitetta eläin- ja kasvitautien aktiivisesta torjunnasta (HO s.128). Suomen eläintautitilanne on maailmanlaajuisesti katsottuna hyvä, mutta riskit ovat merkittävästi kasvaneet johtuen ilmastonmuutoksesta, lähialueen eläintautitilanteesta sekä lisääntyneestä kaupasta ja matkustamisesta. Eläintautien tutkimus ja seuranta sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ovat Ruokaviraston keskeisiä tehtäviä. Näiden palvelujen tarkoituksena on ylläpitää maamme hyvää eläintautitilannetta kasvaneista riskeistä huolimatta ja ehkäistä uusien tautien leviäminen Suomeen. Siten osaltaan ylläpidetään kansallista elintarvikkeiden huoltovarmuutta sekä edistetään maamme elintarvikevientiä.

Kasvihuonekaasuinventaarion ja seurantajärjestelmän kehittäminen

Seurantajärjestelmän rakentaminen, ylläpito sekä muut raportointivelvoitteiden lisätehtävät edellyttävät 2 milj. euron vuotuista lisärahoitusta. Kasvihuonekaasuinventaarion ja seurantajärjestelmän kehitys on välttämätöntä EU:n LULUCF-asetuksen (2023/839) uusien ja kasvavien raportointivelvoitteiden johdosta. Seurantajärjestelmällä tuetaan hallitusohjelman mukaisten kansallisten ilmastotavoitteiden saavuttamista kuten esimerkiksi tavoitteita metsä- ja maaperänielujen vahvistamiseksi sekä tietopohjan laajentamiseksi esim. maaperäpäästöjen vaihteluista maalajeittain. Uudistettu LULUCF-asetus asettaa jäsenmaille määräajat kasvihuonekaasuinventaarion menetelmien kehittämiseksi tietyille tasoille LULUCF-sektorin khk-inventaarion seuraamiseksi ja lisäksi jäsenmaiden on luotava täysin uusi seurantajärjestelmä, jonka perusteella komissio seuraa niin LULUCF-asetuksen kuin ennallistamislain ja maaperädirektiiviin tavoitteiden saavuttamista.

Suomelle on tulossa alijäämää kauden 2021-2025 LULUCF-asetuksen mukaisesta velvoitteesta, kun tarkastellaan maankäyttösektorin kasvihuonekaasutasetta. Kehittämällä khk-inventaariojärjestelmäämme sekä kansallista ja LULUCF-vaatimusten mukaista seurantajärjestelmää, osoitamme komissiolle, että pyrimme parhaamme mukaan noudattamaan asetettuja velvoitteita. Ilman seurantajärjestelmää Suomen on vaikeampi osoittaa EU:lle ja komissiolle edistymistä haastavien LULUCF velvoitteiden saavuttamista ja siten Suomen valtiolle voi syntyä merkittävä kustannusrasite tulevina vuosina, esimerkiksi velvoitteiden saavuttamiseen tarvittavien yksiköiden ostosta muilta EU-mailta. Lisäksi kansallisesti toimeenpantavien maankäyttösektorin toimenpiteiden tulosten todentaminen ei tule onnistumaan riittävällä tarkkuudella ja siten Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen jää vaillinaiseksi. Kehittämistoimilla on tarkoitus myös tukea ja edistää hallitusohjelman mukaisesti yksittäisten toimijoiden ja markkinaehtoisten hiilensidontatoimenpiteiden kehittämistä. Ilmastopolitiikka on hyvin tietointensiivistä eikä tämän kehittämiskokonaisuuden tavoitteita ja toimia voida toteuttaa nykyisillä resursseilla.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoitus

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien perusrahoitus momentilla 30.64.50 on niukka lisääntyneisiin tehtäviin nähden. Erityisesti erävalvontaan ja kalastuksen hoidon tehtäviin tarvittaisiin vuotuista lisärahoitusta. Erävalvonnan tarvetta on lisännyt kävijämäärien voimakas kasvu Metsähallituksen ylläpitämissä luonto- ja virkistyskohteissa. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta rahoitetaan myös ympäristöministeriön vastuulle kuuluvien kansallispuistojen valvonta. Uudet kansallispuistot ovat osaltaan lisänneet erävalvonnan tarvetta ja resursseja. Kalastuksen hoidossa erityisesti kalastuslain muutoksen mukanaan tuoma lisätyö julkisoikeudellisten kalastusasioiden tehtävissä on lisännyt Metsähallituksen tehtäviä merkittävästi. Kehyskaudella Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien momentille 30.64.50 kohdistuu valtionhallinnon tuottavuusohjelman mukainen säästö, joka arviolta tulee pienentämään momentin vuotuista rahoitusta noin 0,6 milj. eurolla.

Uudet tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusinstrumentit

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tutkimus tuottaa soveltavaa tutkimusta, kehittämistä ja innovaatioita, jotka luovat edellytyksiä maatalouteen, maaseutuun ja uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvalle hyvinvoinnille ja kasvulle. Valtion tutkimuslaitosten merkittävä rooli TKI-järjestelmässä tulee ottaa huomioon TKI-panostusten kohdentamisessa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tutkimuslaitosten kyky hankkia kilpailtavaa EU:n tutkimusrahoitusta on korkealla tasolla. Lähivuosina EU-rahoituslähteet tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia lisätä EU-rahoitusta entisestään maa- ja metsätalousministeriön vastuulle kuuluvissa teemoissa.

Talousjohtaja Matti Hyytinen

Liitteet Taulukko HO 2023 -säästöistä
PPT-esitys

Jakelu Eduskunta, Kaisa Iso-Sipilä

Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Taulukko HO 2023 -säästöistä

12.10.2023

VN/15624/2023
VN/15624/2023-MMM-3

Liite B: Maa- ja metsätalous sekä hallinto				Vaikutus valtioon, milj. euroa						
Kohde	**Momentti/momentit**	**Toimenpiteet, mitä tullaan tekemään (lyhyesti)**	**Ajoitus (HE antaminen, voimaantulo jne)**	**2022/ 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Pitkän aikavälin vaikutus**
Valtionhallinnon sekä muiden julkisen sektorin toimijoiden toiminnan tehostaminen	30.01.28 Toimintamenosäästö JAKAMATON	Hallinnonalojen tuottavuusohjelmien valmistelu ja toimeenpano. Tuottavuusohjelmat sisältäisivät rakenteellisia toimia, tulojen lisäämistä, digitalisaation hyödyntämistä, toimitilojen käytön tehostamista sekä tehtävien priorisointia.	2025			3,1	9,3	18,1	18,1	18,1
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustukset	30.10.40 Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset	Säästöt kohdentuvat kansallisesti rahoitettuihin biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointitukiin.	2023	10,0	(6,0)	(4,0)				
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustukset	30.10.44 Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen	Kevään 2022 maatalouden huoltovarmuuspakettiin sisältyvän sika- ja siipikarjatalouden sekä puutarhatalouden EU:n kriisituen kansallisen täydennyksen määräraha.	2023	1,0	(1,0)					
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustukset	30.10.50 Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen	Koko maan kattavaa neuvontaa harjoittavien yritysten ja muiden yhteisöjen valtionavustukset.	2024		1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Alueellinen ja paikallinen maaseudun kehittäminen	30.10.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen	Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa (2014- 2020) toteuttaviin kokonaan kansallisesti rahoitettuihin maaseutuyritysten energiainvestointeihin. Lisäksi kansallista rahoitusosuutta vähennetään vuosina 2025-2027 yhteensä 137,5 milj. euroa. Toimenpidekohtaisesta kohdennuksesta päätetään myöhemmin.	2023	10,0	0,0	28,1	54,8	54,6	54,6	54,6
Kosteikkoviljelyn tukeminen	30.20.42 Turvepeltojen ilmastotoimet	Kosteikkoviljelyn määräraha	2023	30,0						
Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen	30.40.22 Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen	Alennetaan rahoituksen tasoa.	2024		2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	30.40.44 Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	Erikseen päätettävät KEMERA/METKA -toimenpiteet.	2024		12,7	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustukset	30.40.46 Valtionapu Suomen metsäkeskukselle	Tasoleikkaus ao. vuoden kehysmäärärahasta	2025			2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Tuki joutoalueiden metsitykseen	30.40.47 Tuki joutoalueiden metsitykseen	Luovutaan joutoalueiden metsitykseen myönnettävästä tuesta (hoitopalkkiot jatkuvat aiemmin tehdyissä metsityksissä vuoteen 2033).	2024		4,3	4,9	5,2	5,4	5,4	5,4
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustukset	30.40.62 Elinkeinokalatalouden edistäminen	Alennetaan valtionavustusten ja kehittämisrahoituksen tasoa. Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) varoista osittain rahoitettavien meripolitiikaan ja ympäristökunnostuksiin liittyvien toimenpiteiden valtion rahoitusosuus.	2026				1,0	1,0	1,0	1,0
Yhteensä Maa- ja metsätalous				51,0	20,0	53,0	81,0	81,0	81,0	81,0
Yhteensä Hallinto				0,0	0,0	3,1	9,3	18,1	18,1	18,1
Yhteensä				51,0	20,0	56,1	90,3	99,1	99,1	99,1

Vuoden 2023 toisessa lisätalousarviossa peruutetaan/vähennetään seuraavat määrärahat:
- maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (30.10.40 (LTAII2022 ja TA2023), 10 m€)
- maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen (30.10.44 (LTAII2022, 1 m€)
- maaseutuyritysten uusiutuvan energian investointituen rahoitus (30.10.64 (LTAII2022), 10 m€)
- kosteikkoviljelyn määräraha (30.20.42 (TA2023), 30 m€)